

Oksana Zakhutska

Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Viktorii Cherniak

Uniwersytet Warszawski

OKREŚLENIA CZŁOWIEKA W WYBRANYCH WSIACH POLSKICH NA UKRAINIE ZA ZBRUCZEM: ASPEKT PORÓWNAWCZY

Human Characteristics in Selected Polish Villages on the East Bank of the Zbruch River in Ukraine: the Comparative Aspect

ABSTRACT: The article presents vocabulary, both indigenous Polish and borrowed, connected with human characteristics arising from man's appearance, character and behaviour as used in the petty nobility village of Dorohań and the peasant village of Wójtowce in Ukraine on the east bank of the Zbruch river. 204 words were analyzed divided into three main thematic categories and smaller groups, i.e. behavioural traits, moral deeds, status characteristics, mental abilities; appearance traits, character features and physical and emotional state words. The analysis showed that the foreign – Ukrainian and Russian – influence on the Polish vocabulary of the peasant village of Wójtowce is stronger than on the vocabulary of the petty nobility village of Dorohań. At the same time, the residents of Wójtowce use indigenous and borrowed words that are more expressive, both positively and negatively, what can be explained by the more frequent use of Polish in their everyday life. Comparison with other Polish dialects in Ukraine has revealed a certain similarity but also diversity, what can serve as the basis for further linguistic as well as cultural, ethnographic or anthropological research.

KEYWORDS: human characteristic, Polish in Ukraine, indigenous Polish words, common words, borrowing.

Systematyczne badania dialektologiczne nad polszczyzną wiejską na Ukrainie za Zbruczem zainicjowane na szerszą skalę¹ przez prof. Janusza Riegera po 1989 r. zaowocowały zebraniem bogatego materiału, który często wykracza poza kwestie

---

¹ Po wojnie badania gwar polskich na Ukrainie prowadził w latach siedemdziesiątych XX wieku zespół Waczesława Werenicza z Mińska. Rezultatem tych działań było ukazanie się dwu tomów *Польських говорів СССР* [Werenicz (red.) 1973] oraz artykułów w kilku pierwszych tomach *Studiów nad*

opisu cech fonetycznych i morfologicznych i zasługuje na osobną uwagę. Pod wpływem powyższej refleksji powstał niniejszy artykuł, celem którego jest przedstawienie słownictwa używanego do opisu człowieka ze względu na jego wygląd, cechy charakteru i wartości moralne w wybranych wsiach polskich na Ukrainie. Analizą objęto zarówno zapożyczenia leksykalne z języka ukraińskiego oraz rosyjskiego, jak i wyrazy rodzime polskie oraz wyrazy wspólne dla obu języków. Takie podejście do badanego zakresu tematycznego wpisuje się w nurt ostatnich badań przedstawiających tematycznie bogaty zasób leksykalny polszczyzny południowokresowej używanej do dziś na tamtych terenach².

Dotychczas Aleksandra Krawczyk[-Wieczorek] przedstawiła pojedyncze zapożyczenia z języka ukraińskiego i rosyjskiego stosowane w opisie ludzi, ich zachowania i postępowania oraz uczuć i emocji w gwarze chłopskiej wsi Maćkowce na Podolu, a Oksana Zakhutska – w gwarze drobnoszlacheckiej wsi Siaberka na Żytomierszczyźnie w kontekście współfunkcjonowania wyrazów zapożyczonych z ich odpowiednikami rodzimymi³. Warto tu także wspomnieć o pracy Aliny Dorosz, w której zebrano 113 wyrazów dotyczących cech charakteru człowieka w polskiej wsi Pnikut we Lwowskim⁴. Całościowo wybrany zakres tematyczny nie został opisany.

Podstawę materiałową do niniejszej analizy stanowią teksty nagrane podczas badań dialektologicznych we wsiach Dorohań i Wójtowce⁵.

Dorohań – to polska wieś zamieszkała przez potomków drobnej szlachty na południowym zachodzie obwodu żytomierskiego. Cechy fonetyczne i fleksyjne miejscowej

---

polszczyznę kresową, które zaczęły wychodzić drukiem w Polsce na początku lat osiemdziesiątych, po wstrzymaniu przez władze radzieckie dalszych badań i publikacji.

² Por. J. Rieger, *O słownictwie dzisiejszej polszczyzny na Ukrainie i metodach jej badania*, „Prilozi na Oddelenieto za Lingvistika i Literatura na MANU”, br. 37/I/2011, pod red. M. Mirkulovskiej, Skopje, s. 121-128; V. Cherniak, *Nazwy odzieży w Wójtowcach na Podolu na tle określeń w wybranych gwarach polskich na Ukrainie*, „Slavia Orientalis” 2017, t. LXVI, nr 4, s. 687-708; O. Zakhutska, *Słownictwo kulinarne gwary polskiej wsi Dorohań w Żytomierskim*, „Slavia Orientalis” 2018, t. LXVII, nr 2, s. 325-349; O. Zakhutska, *Names of Family Relations in Petty Nobility Village of Siaberka in Zhytomyr Region*, «Міжнародний філологічний часопис» («Науковий вісник НУБіП України. Серія: Філологічні науки») 2017, nr 272, s. 23-29; V. Cherniak, *Świat roślin w gwarze wsi Wójtowce na Podolu na tle innych gwar polskich na Ukrainie*, [w:] *Słowiańskie przyjemności 3: Wielojęzyczność*, pod red. E. Solak, B. Popiołek i B. Todorović, Kraków 2020, s. 125-138.

³ A. Krawczyk, *Zapożyczenia leksykalne w sytuacji wielojęzyczności. Ukrainizmy i rusycyzmy w gwarze Maćkowiec na Podolu*, Warszawa 2007, s. 73-84; O. Zakhutska, *Polshczyzna drobnoszlacheckiej wsi Siaberka na Wołyniu. Słownictwo*, Warszawa 2015, s. 98-106.

⁴ A. Dorosz, *Polshczyzna kresowa ludności polskiej wsi Pnikut (w dawnym woj. lwowskim)*. Praca magisterska wykonana pod kierunkiem W. Paryla, Wrocław 2001 (wydruk komputerowy), s. 174-180.

⁵ Badania dialektologiczne w Dorohanu prowadziły A. Krawczyk[-Wieczorek] i G. Tymbrowska w latach 2002-2003 w ramach grantu KBN nr 2H01D 014 22 *Zróżnicowanie gwar polskich na Ukrainie* prowadzonego przez J. Riegera (afiliowanego przy Ośrodku Badań nad Tradycją Antyczną Uniwersytetu Warszawskiego), badania w Wójtowcach – zespół J. Riegera w latach 1994-1995, L. Januszewska w 2010 r. oraz V. Cherniak w 2017 r.

polszczyzny ogólnie przedstawiła Julia Jaworska⁶, bardziej szczegółowo wraz z historią wsi opisała Ewa Dzięgiel⁷. Informatorzy: KS22, MJ27, SB32, HR42, JS49 (litery oznaczają inicjały informatora, cyfry – rok urodzenia).

Wójtowce (dzisiaj Pisarówka) – to polska wieś zamieszkała przez potomków chłopów w obwodzie chmielnickim (51 km na zachód od Chmielnickiego). Polszczyznę wsi Wójtowce opisywał J. Rieger oraz Magdalena Bakun-Kiczyńska⁸. Informatorzy: WR13, JF17, ZP22, KB24, HSz29, MG31, MS32, AW37, MO38, JH41, LH42, JP52, NMI.

Dotychczasowe badania nad polszczyzną południowokresową wykazały, że jeszcze współcześnie istnieją różnice między językiem potomków drobnej szlachty i potomków chłopów na Ukrainie. Uznaje się, że mowa drobnej szlachty jest bardziej zbliżona do języka ogólnego w jego kresowej odmianie regionalnej (opisanej przez Zofię Kurzową), natomiast w mowie chłopów wyróżnia się liczne polskie cechy gwarowe⁹. Zestawienie leksyki funkcjonującej w języku potomków drobnej szlachty i potomków chłopów uzasadniamy próbą zweryfikowania podobieństw i różnic w ramach jednego zakresu tematycznego¹⁰.

Badane jednostki leksykalne przedstawiono w porównaniu z odpowiednim słownictwem mieszkańców drobnoszlacheckiej wsi Siaberka (odległej o 20 km od Dorohania), informatorów pochodzenia drobnoszlacheckiego z Satanowa nad

⁶ Ю. Яворская, *Остатки польского языка на Житомирщине*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. V, 1990, s. 143-150; Ю. Яворська, *Польсько-українська інтерференція в польських говірках Житомирщини*, [w:] *Дослідження з української діалектології*: Зб. наук. пр., редкол. П. Гриценка, Київ 1991, с. 166-181.

⁷ E. Dzięgiel, *Dorohań*, [w:] J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dzięgiel, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*. Cz. 2. Polszczyzna w Lwowskim, Żytomierskim i na Podolu. Teksty, Kraków 2007, s. 223-234.

⁸ J. Rieger, *Wójtowce (dziś Pisarówka)*, [w:] *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*. Cz. 2. Polszczyzna w Lwowskim, Żytomierskim i na Podolu. Teksty, Kraków 2007, s. 104-117; J. Rieger, *Imiona i nazwiska w Wójtowcach i Zielonej koło Woloczysk*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. XI, J. Rieger (red.), Warszawa 2004, s. 343-362; M. Bakun-Kiczyńska, J. Rieger, *Morfologia czasownika w gwarze wsi Wójtowce na Podolu*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. XI, pod red. J. Riegera, Warszawa 2004, s. 135-189.

⁹ J. Rieger, *Język polski na Ukrainie w XX wieku*, [w:] *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*. Cz. 1. Stan i status. Cechy charakterystyczne. Polszczyzna w Lwowskim, Tarnopolskim i na Podolu. Teksty, Warszawa 2002, s. 11-51; J. Rieger, *O różnych rodzajach polszczyzny na Ukrainie (uwagi o języku polskich wsi i przysiółków szlacheckich)*, [w:] „Studia dialektologiczne” II, pod red. J. Okoniowej, B. Dunaja, Kraków 2002, s. 173-184; E. Dzięgiel, *Polszczyzna na Ukrainie. Sytuacja językowa w wybranych wsiach chłopskich i szlacheckich*, Warszawa 2003, s. 85-91.

¹⁰ Podobne badania na przykładzie zakresu tematycznego związanego z tradycjami weselnymi przeprowadziły Ludmiła Januszewska i O. Zakhutska, por.: L. Januszewska, O. Zakhutska, *Obrzędowa leksyka weselna wybranych wsi szlacheckich i chłopskich za Zbruczem (na przykładzie wsi Siaberki i Hreczan)*, [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 5, pod red. E. Dzięgiel, K. Czarnieckiej i D.A. Kowalskiej, Warszawa 2012, s. 93-101.

Zbruczem oraz ze słownictwem chłopskich miejscowości na Ukrainie za Zbruczem: Oleszkowiec, Hreczan i Maćkowiec¹¹.

Materiał leksykalny został podzielony na trzy podstawowe części: „Określenia człowieka i czynności z nimi związane”, „Opis osobowości” oraz „Stan fizyczny i emocjonalny”, w ramach których znajdują się mniejsze grupy (zob. niżej). W obrębie każdej grupy alfabetycznie podano wyrazy rodzime i zapożyczone oraz wyrazy wspólne językom polskiemu i ukraińskiemu. Hasła podawano w formie podstawowej, czasami zrekonstruowanej, co sygnalizują nawiasy kwadratowe, por. np. *chud[nać]*, *specjalist[a]*. Wyrazy wspólne językom polskiemu i ukraińskiemu oraz rosyjskiemu zaliczamy do rodzimych – tak jak O. Zakhutska i inni¹², choć są też badacze, którzy odnoszą je do zapożyczeń, np. Lidia Nepop¹³. Dla zapożyczeń przyjmujemy znaczenie zgodne ze znaczeniem w języku, z którego wyraz pochodzi. Cytat podawano w transkrypcji uproszczonej wraz z oznaczeniem informatora.

Przedstawiony podział został podyktowany przez charakter zebranego materiału, w związku z czym, wydzielone grupy nie są ani równomierne pod względem objętości, ani wyczerpujące pod względem opisu słownictwa. O zaliczeniu każdego konkretnego leksemu danej kategorii często decydował kontekst, nie uniknięto przy tym pewnego subiektywizmu, a przyporządkowanie wyrazów poniekąd jest arbitralne i dyskusyjne, mamy nadzieję jednak, że nie zniekształca to przedstawianego obrazu.

Skróty nazw miejscowości

D – Dorohań, W – Wójtowce; Hr – Hreczany (Greczany) k. Chmielnickiego (Płoskirowa), M – Maćkowce k. Chmielnickiego, O – Oleszkowce (40 km. na pd. zach. od Chmielnickiego), Sat – Satanów nad Zbruczem, Siab – Siaberka (65 km na zach. od Żytomierza)

Skróty tytułów słowników

SGPK – Karłowicz J., *Słownik gwar polskich*, t. I-VI, Kraków 1900-1911.

SGP PAN – *Słownik gwar polskich* opracowany przez Zakład Dialektologii Polskiej IJP PAN w Krakowie, t. I pod red. M. Karasia, t. II-V pod red. J. Reichana, t. VI-VIII pod red. J. Okoniowej (A-gardziec), Wrocław-Kraków 1982-2011.

SJPD – *Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, t. I-XI, Warszawa 1958-1969.

SL – Linde S.B., *Słownik języka polskiego*, t. I-VI, Warszawa 1807-1814.

¹¹ Porównania dokonano na podstawie opracowań: O. Zakhutska, *Polszczyzna...*, R. Modzelewska, J. Rieger, *Słownictwo gwary Satanowa nad Zbruczem*, [w:] *Słownictwo kresowe. Studia i materiały*, pod red. J. Riegera, Warszawa 2008, s. 261-366; I. Cechosz-Felczyk, *Słownictwo gwary Oleszkowiec i Hreczan (Greczan) na Podolu*, Kraków 2004; A. Krawczyk, *Zapożyczenia...*

¹² O. Zakhutska, *Polszczyzna...*, s. 12-16; A. Krawczyk[-Wieczorek], *Zapożyczenia...*, s. 20-24.

¹³ Л. Непоп, *Лексичні особливості польських говірок на території Хмельницької та Житомирської областей*, Київ 2004.

SW [tw. słownik warszawski] – *Słownik języka polskiego*, pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego i Wł. Niedźwiedzkiego, t. I-VIII, Warszawa 1900-1927.

MSGP – *Mały słownik gwar polskich*, pod red. J. Wronicz, Kraków 2009.

Znaki

[] w haśle sygnalizują rekonstrukcję, w cytatach drukiem prostym – pytanie eksploratora

□ materiał gwarowy, przestarzały lub regionalny z Polski etnicznej

◇ odpowiedniki obcojęzyczne

Δ połączenia wyrazowe albo idiomy

▲ odpowiedni materiał porównawczy z gwar polskich na Ukrainie (jeżeli występuje)

I. OKREŚLENIA CZŁOWIEKA I ZWIĄZANE Z NIMI CZYNNOŚCI

1. Określenia ze względu na zachowanie

bab^lij ‘kobieciarz’. *Bab^lij*. [Tego ba...] *babija* KB24 ◇ ukr. *баб^лію* ▲ O

babnik ‘kobieciarz’. *Nu babnik* HSz29 □ SGP PAN ◇ por. ros. *бабник*

brechun ‘kłamczuch’. *Brechun* KB24 □ SGP PAN; SW ‘plotkarz’ ◇ por. ukr.

брехун ▲ Sat

brechunka ‘kłamczucha’. *Brechunka* HSz29 □ SGP PAN ◇ por. ukr. *брехунка*

chadziajka ‘tu: dobra gospodyni’. *Ona chadziajka taka, dużo pracuje* JŚ49 ◇ ukr. *хазяйка*, ros. *хозяйка* ▲ Sat; O, M

cham ‘ts.’. *Oddała ty mnie za menża-chama* MJ27. *Takij cham* KB24 ◇ por. ukr./ros. *хам*

chwalk^o ‘chwalipięta’. *Chwalk^o mówio* KB24 □ SGP PAN ◇ por. ukr. *хвальк^о*

▲ M

cygan ‘ts. (o kimś, kto kłamie i oszukuje)’. *Oszukuje, to nazywajo cyganem* KB24

□ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. *цуган* ▲ O, Hr

darmojⁱd ‘darmozjad’. *Darmojⁱd* HSz29 ◇ ukr. *дармо^ід* ▲ M: *darmoj^ed*

gospodarz ‘ts.’. *Samych gospodarzów, co gospodarzyli dobrze, tych powysylali* KS22. *Wun idzi^e na róbote toj gospodarz* HSz29 ▲ Siab, Sat; O, Hr

gospodynia ‘gospodyni’. *Każda góspodynia wi* JŚ49. *Chłopia na mliko kid^a góspodynia* HSz29 □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. *госпо^диня* ▲ Sat; O

had słony ‘niedobry, wredny człowiek’. *Kto nidobry, kto zły... na kogo zła, to ka wot: ty had taki słonyj* MS32 □ SGP PAN ◇ ukr. pot. *зад сол^{он}ий* ▲ O: *had, gad, gadzina*

Касар ‘Rosjanin’. *Różne liudzi tam chówajo, je i nasze, dajmy i Póliaki, Ukraińcy i Kasapy* SB32 □ MSCP; SW ukr. ‘wielkorusin’ ◇ por. ukr./ros. *ка^уан*

kaparnik ‘niesumienny pracownik’. *Nu kaparnik, to to niczysto robi, nidobrze tak w^o, to ka... mówio kaparnik* KB24 ◇ ukr. dial. *ка^парник*

kłamstwó^{ch} ‘kłamczuch’. *Kłamstwó^{ch}* HSz29 ▲ Hr: *kłamca*

mast^{ak} ‘majster, mistrz’. *Śpiwać, tancować woni duży mastaki. Mast^{ak}* JP52 ◇ ukr./ros. *ма^ст^ак*

narkoman ‘ts.’. *Tych narkomanów ni ma JŚ49. Ta makowé narkomany przyjǫdzǫj do niego, on jim daji te makowki JF17* ◇ por. ukr. нарком¹ан

nienażora ‘żarłok’. *Nienażora HSz29* ◇ ukr. ненаж¹єра

nijaki ‘ts.’. *Oni same mówio, że un [pop] nijaki SB32* ▲ Siab, Sat; O, Hr

obżora ‘żarłok’. *Obżora, jakiś obżora HSz29* ◇ ros. обж¹ора ▲ M

opytny ‘doświadczony’. *Chaziajka żeb¹ opytna była JŚ49* ◇ ros. опы¹тный

pjanica (pj’anica) ‘pijak’. *Pjanica, pjanicy SB32. Pj’anica HSz29* ◇ ukr. п’я¹н¹иця, ros. п’я¹ниця ▲ Siab; O, M (por. Sat pijak)

pjanuiha ‘pijak’. *Pjani¹uha HSz29* ◇ ukr. п’я¹н¹юга

plaks¹un ‘mazgaj’. *Plaks¹un KB24* ◇ ukr. плак¹с¹ун

roździawa ‘gapa’. *Roździawa KB24* □ MSGP; SW ◇ por. ukr. dial. розд¹ява (lit. розз¹ява)

specjalist[a] ‘ts.’. *Miebel¹ swoja była robliona, spēcjalisty robili JŚ49. To on specialista ojoj¹oj JF17* ◇ por. ukr. спе¹ціал¹іст ▲ M: spiecjalista

spletnica ‘plotkarka’. *Mówio, że to splietnicy oni takie MJ27* ◇ ros. спл¹етница ▲ Sat

spluch ‘śpioch’. *Spio spliuchy długo KS22. Spliuch HSz29* ◇ ukr. сплюх

suczka ‘ts. (wulg. kobieta źle prowadząca się)’. *Jedna [Cyganka] wskóczyła w mieszkanie, tam zabrala pokrywała na stół ładne u mnie i na łóžko, zabrala pokr¹ywało i stojo już na dworzy... Jak ja potem patrzam sie, tó ni ma, zabrala, suczka KS22* □ SW ◇ por. ukr./ros. с¹учка

szpjon ‘szpieg’. *Tato był szpjon HSz29* ◇ ros. шп¹ион, ukr. пот. шп¹ион ▲ Sat: szpie¹on; Hr: szpion

trądziah[a] ‘bardzo pracowity’. *Dzież taki liudzi byli tróndziah¹i JF17* ◇ ukr./ros. pot. т¹руд¹яга

włotiuha ‘włóczęga’. *Włotiuha HSz29* ◇ ukr. волю¹юга

zabud¹ko ‘zapominalski’. *Zabud¹kó KB24* □ SW ◇ por. ukr. заб¹уд¹ько ▲ O: zabud¹ko

zadawaka ‘zarozumialec, człowiek, który zadziera nosa’. *Zadawaka HSz29* ◇ ukr. за¹да¹вака

złoty ‘ts. (o człowieku: najlepszy w swoim rodzaju, doskonały, świetny)’. *Po prostu złota była liudzina MJ27* ▲ Siab: zlotko, Sat: złoto

2. Czynności i zachowanie moralne

brechać ‘kłamać’. *Nie bende brechać, bó nie wiem AW37* □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. б¹р¹є¹х¹ати ▲ O, Hr, M

chwalić (się) ‘ts.’. *U Polscezy mocno liudzi dobre, chwalió naszymy JŚ49. Zawsze on chwali sie KB24* ▲ Siab, Hr

drzeć nosa ‘zadzierać nosa’. *Honorow¹uj – nosa drze do góry KB24* ◇ ukr. д¹є¹р¹му н¹оса

gospodarzyć ‘ts.’. *Samych gospodarzów, co gospodarzyli dobrze, tych powysylali KS22* ▲ Siab; O: gospodarować (por. Sat: gospodarstwować, Hr: gospodarzować)

- gwaltować** ‘krzyczeć, wyrzekać’. *Robi krzyk, gwaltuji* HSz29 □ SGP PAN; SW
 ◇ por. ukr. *гвалтує|аму* ▲ O
- klamać** ‘ts.’. *Kłami* JF17 ▲ Sat
- klócić się** ‘ts.’. *Tutaj my sie nie klóćim* KS22 ▲ Siab, Sat
- krytykować** ‘krytykować’. *Krytikujō na zborach* MJ27 ◇ por. ros. *критиков|ать*,
 por. też ukr. *критикує|аму*
- męczyć się** ‘ts.’. *Menczyliś cały czas my tutaj* MJ27. *Trzy roki menczył si* MO38
 ▲ Siab, Sat; O, Hr
- myrzyć się** ‘tu: żyć w zgodzie’. *Oni ładnie żyjo, myrzo się* SB32 ◇ ukr. *мир|уться*,
 ros. *мир|уться* ▲ Siab
- nakłaniać** ‘ts.’. *Bat’ki nakłaniali dzieciów [do kościoła]* SB32
- naswarzyć się** ‘gderać, karcieć, ganić’. *Zara chtoś naswarzy sie* MJ27 □ SL XVIII
 w., SW, SGPK, SJPD daw. ◇ por. ukr. *насвар|уться* ▲ Siab; O, M
- naśmiewać się** ‘wyśmiewać się’. *Jak powiész, że wierysz [w Boga], to
 naśmiewchaliś* MJ27. *Naśmicha si tam* HSz29 ◇ ukr. *насмів|аються*, ros. *насмех|аются*
 ▲ Siab; O: *naśmiewać się*
- obmaniać** ‘oszukiwać’. *Wsih wsi z obmaniajo* HSz29 ◇ ukr. *обм|анювати*, ros.
обм|анывать ▲ O, Hr
- obmawiać** ‘ts.’. *Obmawiajo kogoś* MJ27 ▲ Sat; O
- oszukiwać** ‘ts.’. *Oszukuje, to nazywajo cyganem* HSz29
- pakość zrobić** ‘zrobić coś złego’. *Nasz ty taki pakość zrobił?* KB24 □ MSGP, SW
 ◇ por. ukr. *зроб|ути пакость*
- poskarżyć się** ‘ts.’. *Mama pōskarżyła sie, że mocno pohanyj [mąż]* JŚ49 ▲ O
- przezierać** ‘pogardzać’. *Matka pō polsku do dzieciów i ojciec pō polsku, tō to że
 z tych dzieciów śmiali sie, przēzierali* HR42 ◇ ros. *презир|ать* ▲ Sat
- przezywać się** ‘wyzywać, przezywać’. [Jak się ludzie kłóca i na siebie mówią
 różne rzeczy?] *Przezywajo sie* KS22 □ SW ◇ por. ukr. *прозив|аються* ▲ O, Hr
- skaparzyć** ‘zrobić źle, niedbale’. *Skaparzył* KB24 □ SW ukr. ◇ ukr. pot.
скан|арути
- swarzyć (się)** ‘gderać, karcieć, ganić’. *Ksiendz bardzo swarzy* MJ27 □ SL XVI–
 XVIII w., SW, SGPK, MSGP, SJPD pot. ◇ por. ukr. *свар|уться* ▲ Siab, Sat; O, M
- tulić się** ‘garnąć się’. *Takie byli liudzi jakieś, jedne do drugiego tak tuliliś* MJ27
 ◇ ukr. *тул|уться* ▲ O
- uważać** ‘szanować, mieć szacunek’. *Bardzo jego uważali [Lenina]* MJ27 □ MSGP
 ◇ por. ros. *уваж|ать* ▲ Sat; O
- zabocić się** ‘dbać, opiekować się’. *Jerzyk bardzo zabocił tym wszystkim* MJ27. *Jak
 on zaboci si, wozi liki dlia dziecij* KB24 ◇ ros. *заб|оються*
- zachęcać** ‘ts.’. *Liudzi i młodzież zachęcajo* JŚ49
- zazdraszcząć** ‘zazdrościć’. *Wot zazdraszczę chtëremós* KB24 □ MSGP ◇ por. ukr.
з|аздрити ▲ O
- znuszczać się** ‘kpić, upokarzać, znęcać się’. [Z dzieci] *znuszczałiś, bili* MJ27 ◇ ukr.
знущ|аються ▲ O, Hr

3. Określenia ze względu na status

bahaty ‘bogaty’. *Mocno bahate liudzi* JŚ49 ◇ ukr. ба²аmuї ▲ Sat: *bohaty*; O
biedny, zdr. **biednieńki 1**. ‘ts. (o zamożności)’. *My takie bidne stali czerez Niemców i czerez Ruskich* JŚ49. *Bidny* HSz29 **2**. ‘ts. (wzbudzający współczucie, litość)’. *Pocałował [tatko] ziemie, tej poszed, a my, biedni, w zadu płaczem* MJ27 ▲ Siab, Sat; O, Hr

bidolacha ‘biedak’. *Bidolacha* HSz29 □ SGP PAN ◇ por. ukr. бідол¹аха

bidolaszka ‘biedaczka’. *Bidolaszka* HSz29 ◇ ukr. zdr. бідол¹аука

biedak ‘ts.’. *Biedak* HSz29 ▲ Sat

biedować ‘ts.’. *Bardzo my biędujem zawsze* MJ27. *Chto bidował, chto* HSz29 ▲ Siab, Sat; O, Hr

bogaty ‘ts.’. *Mówili, że ni bedziē bogatych* MJ27. *Je duze tam wielka bugatyj* LH42 ▲ Siab, Sat; O, Hr

goly ‘ts. (ubogi)’. *Ni kōpijki w liudziōw, gole* MJ27. *Wysyłali liudzie na Sib¹ir gołych i głodnych* HSz29 □ SGP PAN; SW ▲ Siab, Sat; O, Hr

nagi ‘ts. (w znaczeniu przenośnym)’. *I tak wsie byli gole, nagie* HSz29 □ SW

przepadać ‘ts. (żyć w nędzy; cierpieć)’. *Ona nigdzie ni robi, a dzieci przepadajo* SB32 □ SJPD dawn.; SW ▲ Sat

zameżny ‘zamożny’. *Byli wielki wioski, zamenżni takie* SB32 ◇ por. ukr. зам¹оажний

4. Określenia ze względu na zdolności umysłowe

bałwan ‘bałwan, głupi człowiek’. *Bałwan* KB24 □ SGP PAN i SW *bałwan* ◇ por. ros. бол¹ван

chytry ‘ts.’. *Mama chytra była, rozumna* JŚ49. *Nie bońdź takij chytryj* KB24 ▲ O

durny ‘ts.’. *A ja, durna, pochwaliłaś dla ojca* MJ27. *Jak nierozumnyj, to durn¹yj* KB24 □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. дурн¹уї ▲ O, M

głupy ‘głupi’. *Mówio głupyj* HSz29 ◇ ukr. гл¹упуї, ros. гл¹упый ▲ Siab; Hr

mądry ‘ts.’. *Mondryj* KB24 ▲ Sat

niedorozwinięty ‘ts.’. *Niedorowinientyj* KB24

nierozumny ‘ts.’. *Jak nierozumnyj, to durn¹yj* KB24 ▲ Sat; O, Hr

nierozwinięty ‘ts.’. *Nierózwiniientyj dobrze, to bałwan* KB24

rozumny ‘ts.’. *W jich semnia rozumna* SB32. *Jak chto troszka rozumniejszyj, to gdzieś pōsz¹al dalej* JH41 ◇ por. ukr. роз¹умний ▲ Sat; O, Hr

uczony ‘człowiek wykształcony’. *Przyjechał uczonyj taki* JŚ49 □ SW ◇ ros. уч¹ёный ▲ Siab: *wuczony*

II. OPIS OSOBOWOŚCI

1. Opis wyglądu

bosy 1. ‘ts.’. *Bardzo biędujęm, bose, gole* MJ27. *Bosy, bos¹isińki* HSz29 □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. б¹оcуї ▲ Siab; O

borodaty ‘brodaty’. *Bórodatyj* Hsz29 ◇ ukr. борода¹туй

brudny ‘ts.’. *Brudna jest* KS22. *Brudnyj* KB24 ◇ por. ukr. бру¹дн¹уй ▲ Siab, Sat

brzuchaty ‘ts.’. *Brzuchatyj* HSz29

chudy ‘ts.’. *Ja bardzo była chuda* MJ27. *Chudziusiēńka otaka, jak wy* JŚ49. *Człowiek taki chudiusińkij, malienki, chudeńki* JP52 □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. худ¹уй ▲ Siab; O

czorneńka ‘szatynka’. *Taka, jak wy, tylko czorneńka* JŚ49 ◇ ukr. чорн¹енька

czysty ‘ts.’. *Ona była czysta wczora* KS22. *Wmyji si, tyj czystyj* KB24 ◇ por. ukr. ч¹истуй ▲ Siab, Sat; O

dłuchy ‘długi, tu: wysoki’. *Taki diad’ko dłuhyj* JF17 ◇ por. ukr. дов¹узуй ▲ Sat i O: *długi*

dogładzony ‘zadbany’. *Oni ni doglądzone [dzieci]* SB32 ◇ por. ukr. дог¹лянутуй

drobny ‘ts., tu: mały, nieduży’. *Byli wszystkie drobne my* MJ27 □ SGP PAN ‘dzieci’ ▲ Siab, O

garbaty ‘ts.’. *Garbatyj* HSz29 ▲ Hr

gładki ‘otyły, gruby’. *Siostra była gładsza* MJ27 ◇ ukr. глад¹к¹уй ▲ Siab; O

gruby ‘ts.’. *Ksiondz był grubyj, ładnyj* LH42 ◇ por. ukr. з¹рубуй ▲ Sat; O, Hr

harny ‘ładny, piękny’. *Trunka mocno taka harniunia* MJ27. *Harnyj mówio, krasiwyj* KB24 □ SGP PAN ◇ por. ukr. з¹арнуй ▲ Sat

holowaty ‘człowiek, który ma dużą głowę’. *Holowatyj* HSz29 ◇ ukr. голов¹атуй ▲ M

krasiwy ‘ładny, piękny’. *Mówio: krasiwyj* KB24 ◇ ros. крас¹ивый ▲ M

kropka w kropkę ‘jak dwie krople wody’. *Syn taki sam, jak ojciec, kropka w kropkę* JP52 ◇ por. ros. точ¹ь-в-т¹очь

kuczerawy ‘kędzierzawy’. *A ja żwawyj, kuczerawyj* KB24 ◇ ukr. кучер¹явий ▲ Siab; O, M

kurdupel ‘ts. (pogard. niski człowiek)’. *Kurdupel’* KB24 □ SW ◇ por. ukr. кур¹дупель ▲ O

ładny ‘ts.’. *Mocno ładna żona* JŚ49. *Je liudzi ładnè* MG31 ▲ Siab, Sat; O, Hr

mały ‘ts.’. *Mama do nas rozmawiała, jak byli malienkie, pó polsku* MJ27. *W niej maliusińkie dziecko było* JŚ49. *My małe, nogi nam pòpuchli* HSz29 ▲ Siab, Sat; O, Hr, M

młody ‘ts.’. *Jedna taka młodeńka była* JŚ49. *Taki klieryk młodyj* KB24 □ SW ◇ por. ukr. молод¹уй ▲ Siab, Sat; O, Hr, M

nieochajny ‘niechlujny’. *Jaki won niewóchajnyj* HSz29 □ MSGP; SW ◇ ukr. неох¹айний

nosaty 'ts.'. *Nosatyj* HSz29 ◇ por. ukr. нос¹атуї

patyk: chudy patyk 'bardzo chudy'. *Człowiek to chudyj patyk* KB24 ◇ ukr. pot. худ¹уї nam¹ук ▲ Sat

pełny 'otyły'. *Moja bratowa taka pełna* MS32 ◇ ukr. п¹овний, ros. п¹олный

piękny 'ts.'. *Pieńkne córkie masz* MJ27. *Po polsku pieńknyj nawiernó* KB24 ▲ Siab, Sat

pobrudzić się 'zabrudzić się'. *Pòbrudził si* JF17 □ SW ◇ por. ukr. побрудн¹итися

pochoży 'podobny'. *Wun pòchożyj na bat'ka* JP52 ◇ ukr. pot. пох¹ожий, ros. пох¹ожий Δ **pochoży jak kapla wody** 'podobny jak dwie krople wody'. *Woni je pòchoży jak kaplia wody* JP52 ◇ ukr. pot. пох¹ожий як капля вод¹у ▲ O

podobny 'ts.'. *Won pudobnyj na swego tata* NM1 ◇ por. ukr. под¹ібний, ros. под¹обный ▲ O, Hr

pokażny 'ts.'. *Dzieci pòkażniejsze za mate* JŚ49

ślawniutki zdr. od: **ślawny** 'tu: miły, przyjemny, piękny'. *Wona nawiernó była taka ślawniutka* MS32 □ SW **ślawny** ◇ ukr. pot. славн¹юткий

stary 'ts.'. *Ona taka stareńka* MJ27. *Bardzo stary człowiek* ZP22 ◇ por. ukr. стар¹уї ▲ Siab, Sat; O, Hr, M

suchy 'o człowieku: chudy, szczupły'. *Mówio: suchyj i chudyj* HSz29 □ SW gwar. ◇ por. ukr. сух¹уї ▲ Sat; O, Hr

tlusty 'tu: gruby, otyły'. *No żyrny, thustyj* HSz29 □ SW ◇ por. ukr. тл¹уцмуї ▲ O

wielki 'tu: dorosły'. *Ja była wże taka wielka* SB32. *Je dziewczynki wieńksze* ZP22 ▲ Siab, Sat; O, Hr

wysoki 'ts.'. *Taka wysoka dziewczyna* JŚ49. *Taki wysokij człek* HSz29 ◇ por. ukr. вис¹окуї, ros. выс¹окуї ▲ Siab, Sat; O

wzrosły 'dorosły'. *Ona wże wzrosła* JŚ49 □ SW ◇ ros. взр¹ослый ▲ Siab, Sat; O, Hr

zamurać się 'zabrudzić się'. *Zamurał si* JF17 ◇ ukr. dial. зам¹уратися ▲ O

zamurany 'umorowany'. *Takij mały zamuranyj* JF17 ◇ ukr. dial. зам¹ураний ▲ O

żyrny 'otyły, gruby'. *Żyrny* HSz29 ◇ ukr. ж¹ирний, ros. ж¹ирный ▲ Siab, Sat; O

2. Cechy charakteru

brechliwy 'kłamliwy'. *Brechliwyj* HSz29 □ SW ◇ ukr. брехл¹ивий ▲ O, M

chciwy 'ts.'. *Chciwyj to wszystkiego chce* KB24 ▲ O

dobry 'ts.'. *Był bardzo dobry ojciec* MJ27. *Dobryj człowiek* HSz29 ◇ por. ukr. д¹обрий ▲ Siab, Sat; O, Hr, M

honorowy 'pyszny, zarozumiały'. *Taki, co zadaje sie, honorowyj* KB24 □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. гонор¹овий

krzykliwy 'ts.'. *Krzykliwy* HSz29

ładaszczy 'leniwy'. *Liniwyj to ładaszczyj* KB24 ◇ ukr. dial. ляд¹ацый ▲ Sat; O, Hr: *ładacy*

- leniwy** ‘ts.’. *Dzieci takie leniwe* JŚ49. *Liniwyj mówio* KB24 ◇ por. ros. лен¹ивый
 ▲ Siab, Sat
- łakomy** ‘ts.’. *Łakomyj* KB24 ◇ por. ukr. л¹акомий ▲ O
- niebrechliwy** ‘prawdomówny’. *Niebrechliwyj* HSz29 ◇ ukr. неб¹рехл¹ивий ▲ O, M
- niedobry** ‘ts.’. *Ty niédobra liudzina* MJ27. *Kto nidobry, kto zły* MS32 ▲ Siab, Sat;
 O, Hr, M
- nieposłuszny** ‘ts.’. *Dzieci takie niéposłuszne* JŚ49 ▲ O
- nieskapy** ‘ts.’. *Nieskompyj* KB24 ▲ O
- nieżyczliwy** ‘ts.’. *Nieżyczliwyj* KB24 ▲ O
- paskudny** ‘ts.’. *Bardzo byli oni* [Tatarzy] *paskudne* MJ27 ◇ por. ukr. паск¹удний
 ▲ O, Hr
- pobożny** ‘ts.’. *Był taki pobożny mocno* SB32. *Taka młodycia pobożna* WR13
 ◇ por. ukr. поб¹ожний ▲ Siab, Sat; O
- pohany** 1. ‘brzydki, nieładny’. *Je liudzi ładné, je i liudzi pòhane* MG31 2. ‘zły’.
Mocno pohanyj [mąż] JŚ49 □ SW ukr. ◇ ukr. поз¹аний ▲ Sat; O
- pokorny** ‘ts.’. *Byli takie pòkorne dziecko* SB32
- pracowity** ‘ts.’. *U nas mocno ludzie pracowite* JŚ49 ▲ Sat; Hr
- przypytalski** ‘towarzyski, dociekliwy’. *Un taki przypytal’ski chłopczyk* SB32 ◇ ukr.
 пр¹ип¹ит¹ливий
- pusty** ‘lekkomyślny, niepoważny’. *Ona taka była pusta bardzo* MJ27 ◇ ukr.
 п¹устий ▲ O
- robotiaszczy** ‘pracowity’. *Zwłaszcza starsze dzieci takie róbótiaszcze* JŚ49 ◇ ukr.
 робот¹ящий, ros. работ¹ящий
- ruchawy** ‘ruchliwy’. *Ruchawyj* KB24 □ SW ◇ ukr. pot. рух¹авий
- sierjozny** ‘poważny, surowy’. *Taki sierjozny ksiendz* SB32 ◇ ukr. сер¹йозний, ros.
 сер¹ьёзный
- skapy** ‘ts.’. *Skompyj nikomu nic nie da* KB24 ▲ O
- sluchniany, posluchniany** ‘posłuszny’. [Ojciec] *był posluchniany taki* MJ27.
Sluchnianyj duży był JF17 ◇ ukr. слух¹няний, послух¹няний
- spokojny** ‘ts.’. *Ja mocno była spokojna* SB32 ▲ Sat; O
- sprawiedliwy** ‘ts., też porządny’. *Sprawiedliwy był* SB32. *A ni m¹a sprawiedliwego*
nikogo HSz29 □ SW ▲ Sat
- szczerzy** ‘ts.’. *Szczerzyj, nieskompyj* KB24 □ MSGP; SW
- śmieszny** ‘ts.’. *Taki śmieszny chłopiec* SB32
- wredny** ‘ts.’. *Taka wredna* NM1 ◇ por. ukr. вр¹едний ▲ O
- zawistny** ‘ts.’. *No zawistnyj nazywajo* KB24
- zazdrosny** ‘ts.’. *Zazdrosnyj takij* KB24
- złowredny** ‘wredny, szkodliwy’. *Woni taki wrodi złowredni* MS32 ◇ ukr.
 зловр¹едний
- zły** ‘ts.’. *Taka wredna i zła* NM1 ◇ por. ukr. злий ▲ Sat; O, Hr
- żwawy** ‘ts.’. *Oto żwawyj, co szybko chodzi* KB24 ◇ por. ukr. жв¹авий

III. STAN FIZYCZNY I EMOCJONALNY

1. Stan fizyczny i samopoczucie

- chorować / zachorować** 'ts.'. *Ja zachoruję wezme, jak pomyje sie w rzyzczy* KS22.
Chorował, długo leżał w szpitaliu JP52 ▲ Siab, Sat; O
- chory** 'ts.'. *Dziecko mocno chore* JŚ49. *Wona chora była* WR13 ▲ Siab, Sat; O, Hr
- chud[nać]** 'ts.'. *Dziewczynka chudła* JŚ49
- ciemny** 'ślepy'. *Ślepyj, ciemnyj* HSz29 □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. pot. *m'емний*
- głodny** 'ts.'. *Óstawiali gołych i głodnych* MJ27. *Jak bedzisz godna, to ni bedzisz głodna* JF17 ▲ Siab, Sat; O, Hr, M
- głuchy** 'ts.'. *Ja nie słysze, już głucha* MJ27. *Nie czuje sze, głucha* MO38 ◇ por. ukr. *глух'ий* ▲ Siab; O
- inwalid[a]** 'ts.'. *Tam zaraz inwalidy* MJ27 ▲ Hr: *inwał'id*
- kaleka** 'ts.'. *Jédnego przyjeła kalike* SB32 ◇ por. ukr. *кал'іка*, ros. *кал'ека* ▲ Sat
- kaleki** 'ts.'. *Kalikij* HSz29 □ SW ◇ por. ukr. dial. *кал'ікуй*
- krepki** 'krzepki'. *Ona taka była krepka* MJ27. *Byli krepki tato* HSz29 □ SW ◇ por. ukr. pot., ros. *кр'епенки* ▲ O, Hr, M
- krzywy** 'z krzywymi nogami, kaleka'. *Krzywyj, kalikij* KB24 □ SW ◇ por. ukr. *крив'ий* ▲ Sat
- mocny** 'ts.'. *Mocnyj taki* KB24 ▲ Hr
- najedzony** 'ts.'. *Już choć i najédzone, a ono smutne* MJ27
- niehodny** 'niezdolny do czegoś, nie mający dość siły'. *Ja ni mogli, nihodna* JF17 ◇ ukr. dial. *нег'одний* ▲ O, Hr, M
- niegod[zien]** 'niezdolny do czegoś, nie mający dość siły'. *No niegodna* JF17 ◇ por. ukr. dial. *нег'одний* ▲ O, Hr, M
- niemy** 'ts.'. *Niemyj* HSz29 ◇ por. ukr. *нім'ий*, ros. *нем'ой* ▲ O
- pijany** 'ts.'. *Przychodzi pjanyji [mąż]* JŚ49. *W pjanym widi* KB24 ◇ por. ukr. *п'яний*, ros. *п'яный*
- poprawić się** 'przytyć, pot. poprawić się'. *Chłopczyk tak poprawił sie* JŚ49 ◇ por. ukr. *поп'равитися*, ros. *поп'равиться*
- raniony** 'ts. (ranny)'. *Ojciec przyszed raniony* JŚ49. *Cienżkich ranionych przywózili* WR13 ▲ O
- rzeźwy** 'ts.'. *Tato stali wże troszke rzeźwiejszy* HSz29 ◇ por. ros. *р'езвый*
- silny** 'ts.'. *Silnyj* KB24 ▲ Hr
- siłacz** 'ts.'. *Siłacz mówio* HSz29 ◇ por. ukr./ros. *сил'ач* ▲ Sat
- slabować** 'chorować'. *Wun slabuji* JP52 □ MSGP; SW; SJPD przest., dziś gwar. ◇ por. ukr. *слабув'ати* ▲ Siab, O
- slaby** 'chory'. *Na ł.óžko łożo slabego* KS22. *On slabyj* JP52 □ SW; SJPD przest., dziś gwar. ◇ por. ros. *сл'абый*, ukr. *слаб'ий* ▲ Siab, Sat; O, Hr
- ślepy** 'ts.'. *No śliepyj, ciemnyj* HSz29 ▲ Sat; O

trezwy ‘trzeźwy’. *Trezwyj* KB24 ◇ ros. трезвы́й

zdatny ‘ts.’. *Zdatnyj coś zrobić* KB24 ◇ por. ukr. здатний

zdorowy ‘zdrowy; duży, mocny’. *Taka ciotka zdrowa* JP52 ◇ ukr. здоровий

▲ O, Hr, M

zdrowy 1. ‘ts.’. *Chto zdrowy, ni bojè sie prostudy* KS22. *I zdrowyj* KB24 **2.** ‘duży, silny’. *Tatar bardzo taki zdrowyj* MJ27 ◇ por. ukr. здоровий ▲ Siab, Sat; O, Hr, M

2. Uczucia i stan emocjonalny

drogi ‘ts.’. *Moja droga mamo* MJ27. *Moje drogie dziecko* AW37 ▲ Siab, Sat; O, Hr

dziwować się ‘dziwić się’. „*Pochwaliony*” *mówie, to oni aż dziwują* MJ27 □ SGP PAN; SW ◇ por. ukr. дивуватися

kochany ‘ts.’. *Ja takiego nie wim, kòchana* MJ27. *Boże kochanyj* LH42 ◇ por. ukr. коханий ▲ Siab, Sat

maniunia ‘tu: kochanie’. *Nie, maniuniu* MJ27 ◇ ukr. pot. маніюня ▲ Hr

niedowolny ‘niezadowolony’. *Un niedowolny* SB32 ◇ ukr. pot. недовольний, ros. недовольный ▲ O

nieszczęsny ‘ts.’. *Co ż ja nièszczensna bende robila?* MJ27 ▲ Sat

rad ‘ts.’. *My mocno rade* MJ27 ◇ por. ukr. радий, ros. рад ▲ Siab

samotny ‘ts.’. *Stare liudzi takie samotnie* SB32 ◇ por. ukr. самотний

smutny ‘ts.’. *Liudzi bardzo smutne* MJ27 ◇ por. ukr. смутний ▲ Sat

tęsknić / zatęsknić ‘ts.’. *Ojciec tak zatensk... tensknoł czy co* SB32 ▲ Sat

turbować się ‘martwić się, dbać’. *Mnie nic nie trzeba turbować sie* SB32 □ MS GP; SW ◇ por. ukr. турбуватися ▲ O

weselić się ‘ts.’. *Weselili sie* MJ27 ◇ por. ukr. веселитись, ros. веселиться ▲ Siab

wesely ‘wesoly’. *Byli wesele* MJ27 ◇ ukr. веселий ▲ O

wołnować się ‘martwić się’. *Ja tak bardzo wołnuje sie* MJ27 ◇ ros. волноваться ▲ Siab

zachęcony ‘ts.’. *My takie zachencòne byli* SB32

* * *

W przedstawionym zakresie tematycznym w trzech grupach zawierających mniejsze podgrupy przeanalizowano **204 jednostki leksykalne**: 67 rodzimych polskich (33%), 73 wspólne językom polskiemu i ukraińskiemu i/lub rosyjskiemu (36%) i 64 zapożyczone z języka ukraińskiego lub/i rosyjskiego (31%) (tabela 1). Z opisanego słownictwa 107 wyrazów (43%) poświadczono w języku mieszkańców drobnoszlacheckiego Dorohania, w tym 45 wyrazów rodzimych polskich (18%), 37 wyrazów wspólnych językom polskiemu i ukraińskiemu i/lub rosyjskiemu (15%) i 25 zapożyczeń (10%), i 142 wyrazy (57%) w języku mieszkańców chłopskich Wójtowiec, w tym 42 wyrazy rodzime polskie (17%), 56 wyrazów wyrazów wspólnych językom polskiemu i ukraińskiemu i/lub rosyjskiemu (22%) i 44 zapożyczenia (18%). W obu

wsiach zostało zapisano 45 wyrazów (22%), w tym 20 rodzimych (9%), 20 wspólnych (9%) i 5 zapożyczonych (3%).

W pierwszej grupie „**Określenia człowieka i związane z nimi czynności**” przedstawiono 84 wyrazy – w tym 27 rodzimych (32%), 26 wspólnych językiem polskiemu i ukraińskiemu i/lub rosyjskiemu (31%) i 31 zapożyczonych (37%).

W drugiej grupie „**Opis osobowości**”, w tym wyglądu i charakteru człowieka, przeanalizowano 76 wyrazów: 25 rodzimych (33%), 25 wspólnych językiem polskiemu i ukraińskiemu i/lub rosyjskiemu (33%) i 26 zapożyczonych (34%).

W trzeciej grupie „**Stan fizyczny i emocjonalny**” opisano 44 wyrazy – w tym 15 rodzimych (34%), 22 wspólne językiem polskiemu i ukraińskiemu i/lub rosyjskiemu (50%) i 7 zapożyczonych (16%).

W sumie wśród 64 odnotowanych zapożyczeń (31% opisanej leksyki) znalazło się 41 ukrajinizmów (w tym 6 dialektyzmów), co stanowi 20%, 12 rusycyzmów – 6% oraz 11 zapożyczeń z ukraińskiego lub/i rosyjskiego – 5%. Przenikanie zapożyczeń do miejscowej polszczyzny wydaje się naturalne, gdyż informatorzy coraz częściej posługują się językiem ukraińskim w życiu codziennym, a polszczyzna staje się językiem „odświeżonym”. Wśród wyrazów rodzimych poświadczono trzy wyrazy przestarzałe lub/i gwarowe, co stanowi znikomy procent w stosunku do całości słownictwa.

Tabela 1. Podział badanego słownictwa na grupy tematyczne z uwzględnieniem źródła pochodzenia

Grupa i podgrupa tematyczna	Ogólna liczba wyrazów, w tym: D ~ W*	Liczba wyrazów rodzimych, w tym: D ~ W	Liczba wyrazów wspólnych, w tym: D ~ W	Liczba wyrazów zapożyczonych ukr. – ros. – ukr./ros. w tym: D ~ W
Określenia człowieka i czynności z nimi związane	84 (100%)	27 (32%)	26 (31%)	31 (37%)
	16 wsp., 43 ~ 57	8 wsp., 18 ~ 17	5 wsp., 13 ~ 18	17 8 6 3 wsp., 12 ~ 22
Określenia ze względu na zachowanie	35	4	13	18 10 5 3
	6 wsp., 13 ~ 28	1 wsp., 3 ~ 2	4 wsp., 6 ~ 11	1 wsp., 4 ~ 15
Czynności i zachowanie moralne	28	10	9	9 5 2 2
	3 wsp., 19 ~ 12	1 wsp., 8 ~ 3	0 wsp., 5 ~ 4	2 wsp., 6 ~ 5
Określenia ze względu na status	11	7	2	2 2 0 0
	4 wsp., 7 ~ 8	4 wsp., 5 ~ 6	0 wsp., 1 ~ 1	0 wsp., 1 ~ 1
Określenia ze względu na zdolności umysłowe	10	6	2	2 0 1 1
	3 wsp., 4 ~ 9	2 wsp., 2 ~ 6	1 wsp., 1 ~ 2	0 wsp., 1 ~ 1
Opis osobowości	76 (100%)	25 (33%)	25 (33%)	26 (34%)
	20 wsp., 35 ~ 61	8 wsp., 15 ~ 18	10 wsp., 11 ~ 24	19 2 5 2 wsp., 9 ~ 19
Opis wyglądu	41	9	17	15 10 2 3
	12 wsp., 18 ~ 35	5 wsp., 7 ~ 7	7 wsp., 8 ~ 16	0 wsp., 3 ~ 12
Cechy charakteru	35	15	9	11 9 0 2
	8 wsp., 17 ~ 26	2 wsp., 7 ~ 10	4 wsp., 4 ~ 9	2 wsp., 6 ~ 7
Stan fizyczny i emocjonalny	44 (100%)	15 (34%)	22 (50%)	7 (16%)
	9 wsp., 29 ~ 24	4 wsp., 12 ~ 7	5 wsp., 13 ~ 14	5 2 0 0 wsp., 4 ~ 3
Stan fizyczny i samopoczucie	29	11	15	3 2 1 0
	7 wsp., 14 ~ 22	3 wsp., 8 ~ 6	4 wsp., 6 ~ 13	0 wsp., 0 ~ 3
Uczucia i stan emocjonalny	15	4	7	4 3 1 0
	2 wsp., 15 ~ 2	1 wsp., 4 ~ 1	1 wsp., 7 ~ 1	0 wsp., 4 ~ 0
Łącznie:	204 (100%)	67 (33%)	73 (36%)	64 (31%)
	45 wsp., 107 ~ 142	20 wsp., 45 ~ 42	20 wsp., 37 ~ 56	41 12 11 5 wsp., 25 ~ 44

*Liczba wyrazów poświadczonych w Dorohanu i w Wójtowcach nie jest sumą wszystkich poświadczonych wyrazów

Ich zachowanie w miejscowej polszczyźnie można wytłumaczyć brakiem wpływu współczesnej polszczyzny oraz utrzymującym się wpływem języka ukraińskiego.

Większość jednostek jest nacechowana ujemnie lub dodatnio, gdyż opis człowieka i jego charakteru oraz zachowania jest bliski każdemu użytkownikowi języka i zawsze wiąże się z emocjami i uczuciami. Przeprowadzona analiza wykazała, że w badanym zakresie tematycznym w języku chłopskich Wójtowiec występuje więcej wyrazów ekspresywnych niż w języku drobnoszlacheckiego Dorohania, przy czym wywodzą się one najczęściej z języka ukraińskiego. Na przykład na określenie człowieka i jego charakteru, oprócz stosunkowo neutralnych, znanych w obu wsiach wyrazów *cham*, *narkoman*, *niedobry*, *nijaki*, *spluch* – w Wójtowcach używano bardziej nacechowanych emocjonalnie wyrazów *babij*, *babnik*, *brechun*, *had słonny*, *plaksun*, *roździawa*, *zabud'ko*, *zadawaka* i in. Pokazują one nie tylko nasilenie się wpływu języka ukraińskiego, ale przede wszystkim negatywny stosunek mówiących do opisywanych ludzi lub ich wyglądu, por. *nosaty*, *brzuchaty*, *hołowaty*, *kurdupel*, *suchy*. W języku Dorohania takich wyrazów ekspresywnych odnotowano dużo mniej, np. *spletnica* (wyjątkowo, podczas opisu nieprzyjemnego zdarzenia związanego z kradzieżą, informatorka pochodzenia drobnoszlacheckiego użyła wyrazu wulgarnego *suczka*).

Porównanie z innymi opracowaniami słownictwa na Ukrainie za Zbruczem wykazało, że 135 wyrazów (66%), w tym 51 rodzimych, 46 wspólnych i 38 zapożyczonych, używano również w innych miejscowościach zamieszkałych przez Polaków, natomiast 69 wyrazów (34%), w tym 16 rodzimych, 27 wspólnych i 26 zapożyczonych, poświadczono po raz pierwszy (tabela 2). Warto dodać, że wśród tej ostatniej grupy znalazły się 3 wyrazy zapożyczone (*sluchniany*, *spluch*, *zabocić się*) odnotowane zarówno w Dorohaniu, jak i w Wójtowcach, a więc można przypuszczać, że w przypadku obszerniejszego materiału pochodzącego z innych miejscowości one też mogłyby się pojawić.

Najwięcej wspólnych wyrazów odnotowano w zestawieniu z chłopską gwarą Oleszkowiec: 89 wyrazów (44%), w tym 29 wyrazów rodzimych (33%), 35 wyrazów wspólnych (39%) i 25 zapożyczeń (28%). Mniej paraleli leksykalnych wystąpiło z językiem potomków drobnej szlachty Satanowa: 66 wyrazów (32%), w tym 33 wyrazy rodzime (50%), 24 wyrazy wspólne (36%) i 9 zapożyczeń (14%). Podobnie wygląda porównanie z leksyką mieszkańców drobnoszlacheckiej Siaberkki: 49 wyrazów (24%), w tym 20 wyrazów rodzimych (41%), 18 wyrazów wspólnych (37%) i 11 zapożyczeń (22%), oraz chłopskich Hreczan: 47 wyrazów (23%), w tym 24 wyrazy rodzime (51%), 15 wyrazów wspólnych (32%) i 8 zapożyczeń (17%). Najmniej wspólnych jednostek leksykalnych poświadczono w zestawieniu z chłopską gwarą Maćkowiec: 24 wyrazy (12%), w tym 5 wyrazów rodzimych (21%), 9 wyrazów (37%) i 10 zapożyczeń (42%). Warto tu jeszcze raz podkreślić niejednorodność materiału z innych miejscowości, który jednak tworzy ogólne tło porównawcze.

W niniejszym artykule przedstawiono nieopisywaną dotychczas warstwę słownictwa południowokresowego używanego na określenie człowieka ze względu na jego wygląd, charakter i zachowanie. Na przykładzie jednej wsi drobnoszlacheckiej i jednej wsi chłopskiej na Ukrainie za Zbruczem pokazano pożyczki z języka ukraińskiego

oraz rosyjskiego, które na skutek bliskich kontaktów języków przenikają do miejscowej polszczyzny. Analiza wykazała, że wpływ obcy na słownictwo mieszkańców chłopskich Wójtowiec jest silniejszy niż na słownictwo drobnoszlacheckiego Dorohana. Także mieszkańcy Wójtowiec używają więcej emocjonalnie nacechowanych wyrazów, co można wyjaśniać częstszym użyciem polszczyzny na co dzień w tej wsi. Również opisano wyrazy rodzime polskie należące do badanego zakresu tematycznego, które dotychczas przyciągały uwagę badaczy wyłącznie z punktu widzenia ich współwystępowania z zapożyczeniami. Porównanie z innymi gwarami polskimi na Ukrainie pozwala na stwierdzenie pewnego podobieństwa, ale i zróżnicowania, co może stać się podstawą do dalszych badań, zarówno językoznawczych, jak i kulturowych, etnograficznych czy antropologicznych.

Tabela 2. Badane słownictwo na tle wybranych gwar polskich na Ukrainie.

Grupa i podgrupa tematyczna	ŁĄCZNIE	INNE GWARY					BRAK	
		Siab	Sat	Oleszk	Hrecz	Mačk	D	W
		wyraz rodzimy ~ wyraz wspólny ~ wyraz zapożyczony						
Określenia człowieka i czynności z nimi związane	84 [27-26-31]	52 [22-13-17]					32 [5-13-14]	
		17 10-1-6	25 15-5-5	31 11-11-9	18 10-4-4	8 0-5-3	11 2-6-3	25 4-8-13
Określenia ze względu na zachowanie	35 [4-13-18]	18 [4-5-9]					17 [0-8-9]	
		4 2-0-2	8 3-2-3	9 2-3-4	5 3-1-1	5 0-2-3	6 0-4-2	14 0-5-9
Czynności i zachowanie moralne	28 [10-9-9]	20 [8-7-5]					8 [2-2-4]	
		7 4-1-2	7 4-2-1	13 3-6-4	6 2-2-2	2 0-2-0	4 2-1-1	5 1-1-3
Określenia ze względu na status	11 [7-2-2]	7 [6-0-1]					4 [1-2-1]	
		4 4-0-0	7 6-0-1	5 4-0-1	4 4-0-0	—	1 0-1-0	3 1-1-1
Określenia ze względu na zdolności umysłowe	10 [6-2-2]	7 [4-1-2]					3 [2-1-0]	
		2 0-0-2	3 2-1-0	4 2-2-0	3 1-1-1	1 0-1-0	—	3 2-1-0
Opis osobowości	76 [25-25-26]	51 [17-19-15]					25 [8-6-11]	
		20 5-11-4	27 10-13-4	40 11-17-12	16 7-7-2	10 3-2-5	9 4-0-5	17 5-5-7
Opis wyglądu	41 [10-16-15]	30 [8-12-10]					11 [2-4-5]	
		16 4-8-4	17 5-9-3	22 5-10-7	10 5-4-1	6 2-1-3	3 2-0-1	8 1-3-4
Cechy charakteru	35 [15-9-11]	21 [9-7-5]					14 [6-2-6]	
		4 1-3-0	10 5-4-1	18 6-7-5	6 2-3-1	4 1-1-2	6 2-0-4	9 4-2-3
Stan fizyczny i emocjonalny	44 [15-22-7]	32 [12-14-6]					12 [3-8-1]	
		12 5-6-1	14 8-6-0	18 7-7-4	13 7-4-2	6 2-2-2	7 3-4-0	6 0-5-1
Stan fizyczny i samopoczucie	29 [11-15-3]	20 [9-9-2]					9 [2-6-1]	
		7 4-3-0	9 5-4-0	14 6-6-2	11 6-3-2	6 2-2-2	4 2-2-0	6 0-5-1
Uczucia i stan emocjonalny	15 [4-7-4]	12 [3-5-4]					3 [1-2-0]	
		5 1-3-1	5 3-2-0	4 1-1-2	2 1-1-0	—	3 1-2-0	—
Łącznie	204 (100%) [67-73-64]	135 [51-46-38] (66%)					69 [16-27-26] (34%)	
		49 20-18-11	66 33-24-2	89 29-35-25	47 24-15-8	24 5-9-10	27 9-10-8	48 9-18-21

References

- Bakun-Kiczyńska M., Rieger J., *Morfologia czasownika w gwarze wsi Wójtowce na Podolu*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. XI, pod red. J. Riegera, Warszawa 2004, s. 135-189.
- Cechosz-Felczyk I., *Słownictwo gwary Oleszkowiec i Hreczan (Greczan) na Podolu*, Kraków 2004.
- Cherniak V., *Nazwy odzieży w Wójtowcach na Podolu na tle określeń w wybranych gwarach polskich na Ukrainie*, „Slavia Orientalis” 2017, t. LXVI, nr 4, s. 687-708.
- Cherniak V., *Świat roślin w gwarze wsi Wójtowce na Podolu na tle innych gwar polskich na Ukrainie*, [w:] *Słowiańskie przyjemności 3: Wielojęzyczność*, pod red. E. Solak, B. Popiołek i B. Todorović, Kraków 2020, s. 125-138.
- Dorosz A., *Polszczyzna kresowa ludności polskiej wsi Pnikut (w dawnym woj. lwowskim)*. Praca magisterska wykonana pod kierunkiem W. Paryla, Wrocław 2001 (komputeropis), s. 174-180.
- Dzięgiel E., *Polszczyzna na Ukrainie. Sytuacja językowa w wybranych wsiach chłopskich i szlacheckich*, Warszawa 2003, s. 85-91.
- Dzięgiel E., *Dorohań*, [w:] J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dzięgiel, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*. Cz. 2. *Polszczyzna w Lwowskim, Żytomierskim i na Podolu. Teksty*, Kraków 2007, s. 223-234.
- Januszewska L., Zakhutska O., *Obrzędowa leksyka weselna wybranych wsi szlacheckich i chłopskich za Zbruczem (na przykładzie wsi Siaberki i Hreczan)*, [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 5, pod red. E. Dzięgiel, K. Czarneckiej i D.A. Kowalskiej, Warszawa 2012, s. 93-101.
- Karłowicz J., *Słownik gwar polskich*, t. I-VI, Kraków 1900-1911.
- Krawczyk A., *Zapożyczenia leksykalne w sytuacji wielojęzyczności. Ukrainizmy i rusycyzmy w gwarze Maćkowiec na Podolu*, Warszawa 2007.
- Linde S.B., *Słownik języka polskiego*, t. I-VI, Warszawa 1807-1814.
- Mały słownik gwar polskich*, pod red. J. Wronicz, Kraków 2009.
- Modzelewska R., Rieger J., *Słownictwo gwary Satanowa nad Zbruczem*, [w:] *Słownictwo kresowe. Studia i materiały*, pod red. J. Riegera, Warszawa 2008, s. 261-366.
- Nepop L., *Leksychni osoblyvosti pol's'kykh hovirok na terytoriyi Khmel'nyts'koyi ta Zhytomyrs'koyi oblastey*, Kyiv 2004.
- Pol'skiye govory v SSSR*, ch. 1 i 2, red. V. Verenich, Minsk 1973.
- Rieger J., *Język polski na Ukrainie w XX wieku*, [w:] J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dzięgiel, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*. Cz. 1. *Stan i status. Cechy charakterystyczne*. *Polszczyzna w Lwowskim, Tarnopolskim i na Podolu. Teksty*, Warszawa 2002, s. 11-51.
- Rieger J., *O różnych rodzajach polszczyzny na Ukrainie (uwagi o języku polskich wsi i przysiółków szlacheckich)*, „Studia dialektologiczne” II, pod red. J. Okoniowej, B. Dunaja, 2002, s. 173-184.
- Rieger J., *Imiona i nazwiska w Wójtowcach i Zielonej koło Wołoczysk*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. XI, pod red. J. Riegera, Warszawa 2004, s. 343-362.
- Rieger J., *Wójtowce (dziś Pisarówka)*, [w:] J. Rieger, I. Cechosz-Felczyk, E. Dzięgiel, *Język polski na Ukrainie w końcu XX wieku*. Cz. 2. *Polszczyzna w Lwowskim, Żytomierskim i na Podolu. Teksty*, Kraków 2007, s. 104-117.

- Rieger J., *O słownictwie dzisiejszej polszczyzny na Ukrainie i metodach jej badania*, „Prilozi na Oddelenieto za Lingvistika i Literaturna Nauka pri MANU”, br. 37/I/2011, pod red. M. Mirkulovskiej, Skopje, s. 121-128.
- Słownik gwar polskich* opracowany przez Zakład Dialektologii Polskiej IJP PAN w Krakowie, t. I pod red. M. Karasia, t. II-V pod red. J. Reichana, t. VI-VIII pod red. J. Okoniowej (A-gardziec), Wrocław – Kraków 1982-2011.
- Słownik języka polskiego*, pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego i Wł. Niedźwiedzkiego, t. I-VIII, Warszawa 1900-1927.
- Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, t. I-XI, Warszawa 1958-1969.
- Verenich V.L., *Govor sela Yashuny Litovskoy SSR (k kharakteristike etnoyazykovoy situatsii na Vilenshchine)*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. I, pod red. J. Riegera i W. Werenicza, Wrocław 1982, s. 139-150.
- Yavorskaya Yu., *Ostatky pol'skoho yazyka na Zhytomyrshchynie*, [w:] *Studia nad polszczyzną kresową*, t. V, pod red. J. Riegera i W. Werenicza, Wrocław 1990, s. 143-150.
- Yavors'ka Yu., *Pol's'ko-ukrayins'ka interferentsiya v pol's'kykh hovirkakh Zhytomyrshchyny*, [v:] *Doslidzhennya z ukrayins'koyi dialektolohiyi: Zb. nauk. pr.*, redkol. P. Hrytsenka, Kyiv 1991, s. 166-181.
- Zakhutska O., *Polszczyzna drobnoszlacheckiej wsi Siaberka na Wołyniu. Słownictwo*, Warszawa 2015.
- Zakhutska O., *Słownictwo kulinarne gwary polskiej wsi Dorohań w Żytomierskiem*, „Slavia Orientalis” 2018, t. LXVII, nr 2, s. 325-349.
- Zakhutska O., *Names of Family Relations in Petty Nobility Village of Siaberka in Zhytomyr Region*, „Mizhnarodnyy filolohichnyy chasopys» (Naukovyy visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya: Filolohichni nauky)” 2017, nr 272, s. 23-29.
- Zakhutska O., *Ukrainian and Russian borrowings in Polish of the petty nobility village of Dorohan in Zhytomyr region*, „Mizhnarodnyy filolohichnyy chasopys” 2019, vol. 10, № 1, s. 27-34.

NOTY O AUTORKACH

Oksana Zakhutska – doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (absolwentka Wydziału “Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego: Program Międzynarodowe Projekty Doktoranckie “The Traditions of Mediterranean Humanism and the Challenges of Our Times: the Frontiers of Humanity” 2010-2014). Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України, доцент кафедри іноземної філології і перекладу.

Najważniejsze publikacje: książka: *Polszczyzna drobnoszlacheckiej wsi Siaberka na Wołyniu. Słownictwo*, Warszawa 2015, 200 s. Artykuły: Ukrainian and Russian borrowings in Polish of the petty nobility village of Dorohan in Zhytomyr region, «Міжнародний філологічний часопис» 2019, vol. 10, № 1, s. 27-34; *Słownictwo kulinarne gwary polskiej wsi Dorohań w Żytomierskiem*, „Slavia Orientalis” 2018, t. LXVII, nr 2, s. 325-349; Zakhutska O., Januszewska L., *Obrzędowa leksyka weselna wybranych wsi szlacheckich i chłopskich za Zbruczem (na przykładzie wsi Siaberka i Hreczany)*, [w:] *Język polski dawnych Kresów Wschodnich*, t. 5, *Polskie dziedzictwo językowe na dawnych Kresach*, pod red. E. Dziąguel, K. Czarneckiej, D.A. Kowalskiej, Warszawa 2012, s. 93-101; *Jeszcze o słownictwie kresowym (próba porównania idiolektów szlacheckich i chłopskich na Podolu)*, „Język Polski” 2011, rocznik XCI, nr 5, s. 352-363.

ORCID: 0000-0002-9766-0683

E-mail: oksana.zov@gmail.com

Viktoriiia Cherniak – mgr, doktorantka na Wydziale „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego.

Najważniejsze publikacje: *Świat roślin w gwarze wsi Wójtowce na Podolu na tle innych gwar polskich na Ukrainie*, [w:] *Słowiańskie przyjemności 3: Wielojęzyczność*, pod red. E. Solak, B. Popiołek i B. Todorović, Kraków 2020, s. 125-138; *Świadomość językowa Polaków we wsi Wójtowce na Podolu*, [w:] *Język w regionie, region w języku 3*, Poznań 2020, s. 29-43; *Dom i zabudowania gospodarskie w polskiej gwarze wsi Wójtowce na Podolu*, [w:] *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*, t. 67, Łódź 2019, s. 19-36; *Nazwy odzieży w Wójtowcach na Podolu na tle określeń w wybranych gwarach polskich na Ukrainie*, „Slavia Orientalis” 2017, t. LXVI, nr 4, s. 687-708; *Napisy nagrobne w języku polskim (na materiale cmentarza we wsi Nowy Zawód)*, [w:] *Młodzi o języku dawnym*, pod red. M. Kresy, Warszawa 2015, s. 251-259.

ORCID: 0000-0002-2984-2469

E-mail: vika_cherniak@ukr.net